

Personální (ne)stabilita komunálních zastupitelstev v Plzni a Ostravě

Michal Pink, Jiří Seidl, Michaela Skibová, Jaromír Vojtaj¹

Předložená studie vznikla v rámci subprojektu specifického výzkumu „Proměna českých lokálních elit v procesu konsolidace nového režimu“ realizovaného Katedrou politologie FSS MU v Brně.

Abstract: *Personnel Instability of Municipal Assemblies in Plzeň and Ostrava*

The submitted text deals with the problem of party switching in the environment of elected community bodies. The basic sample consists of the community councils of Ostrava and Plzeň, two large statutory cities with city councils, and smaller councils of individual city wards, which were, or have been in existence during the last two decades. The basic question to which the text seeks an answer is to what extent individual council members were repeatedly elected in the period under study, and whether they were elected on the same platforms or whether their political party affiliations changed.

Keywords: *Municipal assembly, Municipal policy, Ostrava, Plzeň, Party – switching*

1. Úvod

V českých zemích získává v komunálních volbách svůj mandát nejvíce zastupitelů a svou obsáhlostí tyto volby představují velké pole působnosti pro odborné prostředí. Jednou z částí, která by měla vyplňovat tento prostor, bude i následující text, který se věnuje personálnímu složení zastupitelských sborů dvou velkých měst, Ostravy a Plzně. Cílem předloženého článku bude sledovat složení komunálních zastupitelských sborů uvedených statutárních měst a jejich dílčích městských obvodů, včetně postihnutí fenoménu v odborném prostředí známém pod názvem „party – switching“. V českém prostředí se můžeme setkat také s pojmem „politická defekce“, který vystihuje hlasování mimo stanovenou stranickou linii,² a jeho vyšší stupeň pak v anglosaském prostředí představuje tzv. politická afilace, tedy změna stranické příslušnosti,

¹ Kontakt: Katedra politologie, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Joštova 10, 602 00 Brno; e-mail: 10079@mail.muni.cz (Michal Pink), seidl@mail.muni.cz (Jiří Seidl), 207170@mail.muni.cz (Michaela Skibová), 220165@mail.muni.cz (Jaromír Vojtaj).

² Příkladem může být hledání potřebné většiny na půdě sněmovny po volbách 2006, kdy dva poslanci původně zvolení za sociální demokracii, Miloš Melčák a Michal Pohanka, umožnili získání důvěry vládě Mirka Topolánka po patových volbách a nerespektovali stanovisko svého vlastního poslaneckého klubu.

kteřou v českém jazyce dobře vystihne pojem přechod, případně přestup (Budge 2002; Ranney 2004).

Přestože byla fenoménu přestupů politiků napříč stranami v českém prostředí věnována pozornost spíše na celostátní úrovni, jak ukáže následující text, není cizí ani nejnižší úrovni politiky – politice komunální. Statutární města Ostrava a Plzeň byla vybrána především z důvodu znalosti prostředí autory a minimální reflexe tohoto problému v odborném prostředí. Původním záměrem bylo analyzovat v obou městech časové období let 1990–2010, ale zejména rok 1990, který v rámci srovnání s rokem 1994 potenciálně nabízí nejzajímavější prostor pro interpretaci, se ukázal jako problematický v souvislosti se sběrem potřebných dat. V případě Plzně nebylo možné ani po spolupráci s městským archivem sesbírat data pro jednotlivé městské obvody za rok 1990, nýbrž pouze data pro zastupitelstvo statutárního města – magistrát. V případě statutárního města Ostravy publikace takto limitována není.³ Veškerá data z roku 1990 potřebná pro provedení výzkumu pocházejí z Archivu města Ostravy a Archivu města Plzně. Data od roku 1994 až do současnosti jsou dostupná na volebním serveru Českého statistického úřadu.

V rámci analýzy bude zkoumána změna kandidatury komunálních zastupitelů jednotlivých stran⁴ v městských obvodech sledovaných měst a též v obou zastupitelských sborech statutárních měst, a to ve všech volebních letech počínaje rokem 1990, resp. 1994 v případě městských obvodů v Plzni. Dalším prvkem, který bude sledován, je míra stability personálního složení komunálních zastupitelstev, tedy počty zastupitelů, kteří byli v rámci daného celku opětovně zvoleni. V poslední kapitole bude provedeno srovnání dvou sledovaných měst v případě přechodů zastupitelů v městských obvodech i v zastupitelstvech statutárních měst, včetně porovnání personální stability jednotlivých zastupitelstev u čtyř dlouhodobě nejsilnějších politických stran – České strany sociálně demokratické (ČSSD), Křesťanskodemokratické unie – Československé strany lidové (KDU-ČSL), Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM) a Občanské demokratické strany (ODS). Tyto strany byly vybrány především z toho důvodu, že v posledních deseti letech patří k hlavním pilířům stranického systému českých zemí, disponují dlouhodobě parlamentním zastoupením, a i když se křesťanští demokraté v roce 2010 nedostali do Poslanecké sněmovny, v komunálním prostředí se přesto v řadě případů udrželi.

³ Na tomto místě by autoři rádi poděkovali pracovníkům Archivu města Ostravy a Archivu města Plzně za vstřícnost a snahu o poskytnutí všech chybějících údajů.

⁴ Vzhledem k odlišnému charakteru komunální politiky, kdy se na kandidátkách politických stran velmi často objevují nestraníci, se v těchto případech mnohdy jedná spíše o změnu kandidátní listiny, v rámci které daná osoba kandiduje, nikoliv o změnu politické příslušnosti nebo členství v politické straně.

2. Předchozí výzkum politické defekce a „party – switching“

Vyjma období po parlamentních volbách v roce 2006, kdy se média věnovala fenoménu politické defekce intenzivněji, nepozorujeme v rámci českého prostředí větší zájem o tuto problematiku. V případě odborné politologické obce zůstává tento fenomén také upozaděn. Výjimku tvoří doposud nepublikovaný text Víta Šimrala z roku 2007, v němž autor aplikuje koncept politické defekce na parlamentní volby v zemích Visegrádské čtyřky. Na tuto práci částečně navazuje článek Jakuba Kylouška *Analýza proměny zastupitelů na úrovni městských částí v Brně letech 1994–2006* (Kyloušek 2008). Především z těchto dvou textů autoři čerpali při hledání základních konceptů výzkumu a sloužily i jako vzor při tvorbě jednotlivých tabulek a grafů. Příčiny „party - switching“ jsou spojeny s mnoha faktory, které je možné rozdělit do dvou skupin na office-seeking a policy-seeking. Text bude, podobně jako Kylouškův, vycházet výhradně z přístupu zaměřeného na obhajobu mandátu,⁵ který reprezentuje tzv. *office-seeking* faktor (Carey, Shugart 1995). Zahraniční autoři se tématu změny politické příslušnosti věnují právě z pohledu office-seeking versus policy-seeking. Mezi zastánce policy-seeking přístupu můžeme zařadit např. Michaela Lavera či Davida Mayhewa (Laver, Schofield 1990; Mayhew 1975). Na druhém pólu pak stojí Matthew Shugart či William Heller (srov. Heller, Merchon 2005; Carey, Shugart 1995).

Pro výzkum bude velmi zajímavý rok 1994, respektive sledování politické příslušnosti zastupitelů zvolených v roce 1990 za Občanské fórum (OF). K základnímu uchopení tématu pomohou knihy zabývající se vývojem a následným rozpadem občanského fóra (srov. Honajzer 1994; Bureš 1997; Cabada, Šanc 2005; Pšeja 2005). Autorům také není známo, že by existovala studie, která by se zkoumané problematice v daných městech, byť dílčím způsobem, věnovala, a proto by následující práce měla vyplnit tuto mezeru.

3. Komunální zastupitelstva v Ostravě a Plzni

Statutární města Ostrava a Plzeň patří společně s dalšími čtyřmi městy⁶ k těm, ve kterých se v rámci komunálních voleb volí nejen do tzv. velkého zastupitelstva – magistrátu, nýbrž i do zastupitelstev jednotlivých městských částí.

Ostrava je se svými 214 km² co do rozlohy třetím největším městem České republiky a také třetím v pořadí podle počtu obyvatel. V současné době je rozdělena na 23 městských

⁵ Tato volba je činěna především z praktického hlediska, jelikož základem celého výzkumu jsou kvantitativní postupy. Charakter sebraných dat a ani rozsah textu neumožňují hlubší zkoumání příčin změny politické afilace u jednotlivých zastupitelů.

⁶ Praha, Brno, Pardubice a Ústí nad Labem.

obvodů, ve kterých trvale žije více než 300 tis. obyvatel.⁷ Do roku 1994 bylo městských obvodů pouze 22, ale 1. ledna 1994 se od MO Poruba oddělil nový celek – Plesná. Svou rozlohou představuje největší obvod Slezská Ostrava a nejmenší Pustkovec. Co se týče počtu obyvatel, nejlidnatějším obvodem je Ostrava-Jih (okolo 111 tis.), následovaná Porubou (cca 70 tis.), Moravskou Ostravou a Přívozem (cca 40 tis.). Za obvod s nejmenším počtem obyvatel lze považovat Novou Ves se sedmi sty obyvateli.

Geograficky na opačném konci České republiky se nachází statutární město Plzeň, které je se svou rozlohou 125 km² čtvrtým největším městem a na jeho území žije přibližně 170 tis. obyvatel.⁸ Do roku 2003 byla Plzeň rozdělena na osm městských obvodů, k 1. 1. 2003 k ní byly připojeny obce Lhota a Malesice a vznikly tak dva nové obvody. Co do rozlohy je největším městským obvodem Plzeň 3 a nejmenším Plzeň 10 – Lhota. S více než 50 tisíci obyvateli je nejlidnatějším obvodem Plzeň 1, nejméně obyvatel žije v Plzni 9 – Malesicích.

Tabulka č. 1. Počet zastupitelů městských obvodů a statutárního města Ostravy 1990–2010

	1990	1994	1998	2002	2006	2010
Ostrava-magistrát	63	55	55	55	55	55
Hošťálkovice	15	15	15	15	9	9
Hrabová	15	15	15	15	15	15
Krásné Pole	20	15	15	15	15	15
Lhotka	9	15	15	15	15	15
Mariánské hory a Hulváky	23	15	15	15	15	15
Martinov	15	15	15	15	15	15
Michálkovice	15	15	15	15	15	15
Moravská Ostrava a Přívoz	47	35	35	35	35	35
Nová Bělá	15	15	15	15	15	15
Nová Ves	7	9	9	9	9	9
Ostrava-Jih	62	45	45	45	45	45
Petřkovice	19	15	15	15	15	15
Plesná	-	15	15	15	15	15
Polanka nad Odrou	25	15	15	15	15	15
Poruba	70	45	45	45	45	45
Proskovice	15	15	15	15	15	15
Pustkovec	15	15	15	15	15	15
Radvanice a Bartovice	21	15	21	21	21	21
Slezská Ostrava	52	35	35	35	35	35
Stará Bělá	15	15	15	15	15	15

⁷ Podle údajů Českého statistického úřadu žilo v Ostravě k 1. 1. 2010 306 006 obyvatel (Český statistický úřad).

⁸ Podle údajů Českého statistického úřadu žilo v Plzni k 1. 1. 2010 169 935 obyvatel (Český statistický úřad).

Svinov	20	19	19	19	19	19
Třebovice	20	15	15	15	15	15
Vítkovice	15	15	15	15	15	15
CELKEM MO	530	443	449	449	443	443

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a materiálů Archivu města Ostravy.

Zastupitelstva jednotlivých městských obvodů se co do počtu volených zastupitelů liší a jejich počet se podle zákona⁹ určuje na základě počtu obyvatel žijících na území daného obvodu. Tabulka č. 1 nabízí srovnání celkového počtu zastupitelů volených v letech 1990–2010 v jednotlivých městských částech Ostravy i v rámci zastupitelstva statutárního města. Totéž srovnání, ale pro město Plzeň, nabízí tabulka č. 2. Vzhledem k tomu, že městský obvod Plzeň 9 – Malesice a Plzeň 10 – Lhota byly k Plzni připojeny až k 1. 1. 2003, je v rámci let 1994–2002 uveden počet zastupitelů, které měly původní obce před samotným připojením.

Počet volených zastupitelů se v rámci městských obvodů Ostravy proměňoval několikrát. Nejvíce změn zaznamenáváme ve volbách v roce 1994, kdy se počet zastupitelů oproti roku 1990 v jedenácti obvodech snížil a ve dvou zvýšil. V tomto období došlo ke snížení počtu zastupitelů i v rámci magistrátu města Ostravy z původních 63 na 55. Tento počet pak zůstal stabilní až do současnosti. Největší rozdíl v počtu zastupitelů je patrný v městském obvodu Poruba, kde se v roce 1994 místo původních 70 volilo již jen 45 zastupitelů, obdobně v Ostravě-Jihu, kde počet zastupitelů klesl z původních 62 na 45. Ke zvýšení počtu zastupitelů mezi volbami v letech 1990 a 1994 došlo v obvodech Lhotka a Nová Ves. V dalších oblastech se počet upravoval z původně sudého na zákonem požadovaný lichý počet (Krásné Pole, Svinov, Třebovice). Po těchto změnách zůstaly již počty volených zastupitelů až na dvě výjimky nezměněny. Tyto výjimky tvoří obvod Radvanice a Bartovice, kde snížení počtu členů v roce 1994 bylo pouze přechodné a od následujících komunálních voleb v roce 1998 se vrátilo na hodnotu z roku 1990, tedy 21 zastupitelů. V roce 2006 došlo ke snížení počtu zastupitelů v městském obvodu Hošťálkovice z původních 15 na 9. Tento počet byl zachován i v posledních komunálních volbách v roce 2010. V celém sledovaném období let 1990–2010 se počet volených zastupitelů žádným způsobem neměnil v devíti městských obvodech.¹⁰

V případě plzeňských obvodů jsou dostupná data pouze počínaje rokem 1994. Pro rok 1990 bylo možné dohledat počet volených zastupitelů jen v rámci magistrátu města, jehož počet

⁹ Klíčový je v tomto případě zákon č. 367/1990 Sb., o obcích, a jeho pozdější novelizace.

¹⁰ Do tohoto počtu je zahrnut i MO Plesná, který byl k Ostravě připojen až roku 1994. Pro rok 1990 nebylo možné počet zastupitelů dohledat ani na serveru volby.cz ani v Archivu města Ostravy.

se ve volbách v roce 1994 snížil z původních 51 na 47 zastupitelů a ten zůstal stabilní až do posledních komunálních voleb v roce 2010. Od roku 1994 zaznamenáváme v počtech zastupitelů několik změn. Stejně jako v případě Ostravy, musel být v jednom obvodu upraven počet zastupitelů ze sudého na lichý (Plzeň 1). Mezi lety 1994 a 1998 byl ve dvou případech počet zastupitelů zvýšen¹¹ (Plzeň 2 – Slovany, Plzeň 5 – Křimice) a ke zvýšení došlo také v roce 2010 v obvodu Plzeň 3 z původních 31 na 33 zastupitelů. Ve sledovaném období let 1994–2010 se počet volených zastupitelů žádným způsobem neměnil ve třech lokalitách (Plzeň 4, Plzeň 6 – Litice, Plzeň 8 – Černice). V letech 2006 a 2010 se počet neměnil ani v nově připojených obvodech Plzeň 9 – Malesice a Plzeň 10 – Lhota a setrval na 9, resp. 7 členech.

Tabulka č. 2. Počet zastupitelů městských obvodů a statutárního města Plzně 1990–2010

	1990	1994	1998	2002	2006	2010
Plzeň-magistrát	51	47	47	47	47	47
Plzeň 1	-	28	27	27	27	27
Plzeň 2 – Slovany	-	25	27	27	27	27
Plzeň 3	-	31	31	31	31	33
Plzeň 4	-	25	25	25	25	25
Plzeň 5 – Křimice	-	9	11	11	11	11
Plzeň 6 – Litice	-	11	11	11	11	11
Plzeň 7 – Radčice	-	7	7	7	9	9
Plzeň 8 – Černice	-	9	9	9	9	9
Plzeň 9 – Malesice	-	7	9	9	9	9
Plzeň 10 – Lhota	-	7	7	7	7	7
CELKEM MO	-	159	164	164	166	168

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a materiálů Archivu města Ostravy.

4. Stabilita, proměna a přesuny komunálních zastupitelů v Ostravě

Podobně jako v případě parlamentních voleb z června 1990, hrálo OF výraznou roli i v následně konaných komunálních volbách. Oproti ostatním stranám si OF vydobylo velmi široký prostor (Bureš 2007: 238).¹² Nejinak tomu bylo i v případě Ostravy a jejích městských obvodů. Po komplikovaném rozpadu OF v zimě 1991 (více viz např. Honajzer 1996) se musela řada komunálních zastupitelů, kteří chtěli nadále pokračovat v politické kariéře, rozhodnout, na kandidátce jakého politického subjektu se zúčastní voleb v roce 1994. Následující dvě tabulky sledují právě přesuny znovuzvolených zastupitelů v rámci městských obvodů v Ostravě. Jak je na

¹¹ V tomto období byl zvýšen počet volených zastupitelů i v obci Malesice.

¹² A to přesto, že dominance OF byla v komunálních volbách oslabena existencí místních politických sdružení a nezávislých kandidátů.

první pohled patrné, nejvíce přesunů se odehrálo po komunálních volbách v roce 1994, což má úzkou spojitost s již zmíněným rozpadem OF. Nejmasovější přesun z OF můžeme sledovat směrem k ODS. Na kandidátce ODS bylo v komunálních volbách z roku 1994 zvoleno celkem 50 zastupitelů, kteří se předtím nacházeli na kandidátce OF.¹³ Druhou nejčastější variantou byl přechod zastupitelů OF do místních sdružení nezávislých kandidátů (SNK). Tato cesta pomohla ke znovuzvolení celkem čtrnácti zastupitelům. Další přesuny se týkaly spíše jednotlivců. Za zmínku stojí ještě šest zastupitelů, kteří byli v roce 1990 zvoleni jako samostatní nezávislí kandidáti a v roce 1994 se již přidali ke kandidátkám místních nezávislých sdružení.

Tabulka č. 3. Změna politické příslušnosti zastupitelů městských obvodů v Ostravě 1994 a 1998

1994		1998	
Pohyb	N	Pohyb	N
OF -> SNK	14	ODS -> SNK	5
OF -> ODS	50	ODS -> ČSSD	1
OF -> KDU-ČSL	3	ODS -> KDU-ČSL	1
OF -> ODA	1	ODS -> US	1
OF -> NEZ	1	ČSSD -> US	2
OF -> Sdr. ODS, NK	8	ČSSD -> SNK	2
KSČM -> ČSSD	1	ČSSD -> KDU-ČSL	1
Koal. OF, ČSL -> ODS	9	KSČM -> Sdr. VPM, NK	1
Koal. OF, ČSL -> KDU-ČSL	1	Sdr. ODS, NK -> SNK	3
Koal. OF, ČSL -> Sdr. KDU-ČSL, ODS, NK	8	Českomoravská strana středu -> ČSSD	1
Koal. OF, ČSL, ČSSI, ROI -> KDU-ČSL	1	Koal. ODS, ODA -> US	1
Koal. OF, ČSL, ČSSI, ROI -> KDS	1	Koal. SD(OH), SZ -> SNK	1
Koal. ČSSD, ČSS, SZ -> ODA	1		
Koal. ČSSD, ČSS, SZ -> SNK	1		
Koal. ČSSD, ČSS, SZ -> Koalice SD(OH), SZ	3		
Koal. ČSL, NEZ -> ODS	3		
Koal. ČSL, KDS, RUSB -> ODS	2		
Koal. ČSL, KDS, RUSB -> KDU-ČSL	2		
Koal. ČSL, RUSB -> ČSSD	1		
VS. zájmových svazů ČR -> KDU-ČSL	2		
VS. zájmových svazů ČR -> ODS	1		
VS. zájmových svazů ČR -> SNK	1		
NEZ -> SNK	6		
NEZ -> ČSSD	2		
NEZ -> KSČM	1		
Přechodů celkem	124	Přechodů celkem	21

Pohyb = znovuzvolení zastupitelé na odlišné kandidátní listině oproti předchozím volbám

N = počet přechodů zastupitelů, NEZ. = nezávislý kandidát, Sdr. = Sdružení, VS. = Volební seskupení

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a materiálů z Archivu města Ostravy.

¹³ K tomuto číslu je potřeba připočítat také devět zastupitelů, kteří přešli k ODS z koalice OF a ČSL, a osm zastupitelů, již byli v roce 1994 zvoleni za sdružení ODS a NK.

Podíváme-li se na rok 1998, sledujeme výrazný pokles přesunu zastupitelů mezi jednotlivými kandidátními listinami. Z této skupiny se celkem osm znovuzvolených zastupitelů rozhodlo opustit kandidátku ODS. Nejvíce, pět, se přidalo ke kandidátkám sdružení nezávislých kandidátů a jeden přešel k sociálním demokratům. V roce 2002 klesá celkový počet úspěšně přestupujících zastupitelů na devět a v rámci stran se jedná spíše o ojedinělé případy, ze kterých nelze vysledovat jakýkoliv trend. Nárůst počtu zastupitelů, kteří byli zvoleni na jiné kandidátní listině než ve volbách předchozích, pak pozorujeme v roce 2006. V osmnácti případech ale šlo o pouhou transformaci kandidátek SNK a jejich připojení ke Sdružení nezávislých kandidátů – Evropským demokratům (SNK-ED), ve dvou případech o zastupitele zvolené na listině ODS. Celkem pět zastupitelů v tomto roce přešlo z kandidátek SNK k ODS. Můžeme tak sledovat určitý trend opouštění nezávislých sdružení a naopak přechod k politickým stranám, v tomto případě k SNK-ED, respektive k ODS.

Tabulka č. 4. Změna politické příslušnosti zastupitelů městských obvodů v Ostravě 2002–2010

2002		2006		2010	
Pohyb	N	Pohyb	N	Pohyb	N
KSČM -> SNK	1	ODS -> SNK	8	ODS -> SNK	1
ČSSD -> SNK	1	ODS -> SNK-ED	2	KSČM -> SNK	1
US -> SNK	1	US-DEU -> ODS	1	SNK-ED -> SNK	9
SNK -> KSČM	1	US-DEU -> SNK-ED	1	SNK-ED -> TOP 09	1
SNK -> ČSSD	1	SNK -> ODS	5	SNK-ED -> Ostravak	1
Strana za životní jistoty -> ČSSD	1	SNK -> ČSSD	1	SNK-ED -> STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ	2
Sdr. ODS, NK -> SNK ¹⁴	1	SNK -> jiné SNK	2	KDU-ČSL -> VV	1
Sdr. KDU-ČSL, NK -> SNK	1	SNK -> SNK-ED	(18) ¹⁵	SNK -> TOP 09	1
Koal. KDU-ČSL, US -> ODS	1			SNK -> ČSSD	1
				NEZ. -> ČSSD	1
Přechodů celkem	9	Přechodů celkem	20	Přechodů celkem	19

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a materiálů z Archivu města Ostravy.

¹⁴ Přestože personální stabilita v případě přechodu nezávislých kandidátů ze sdružení ODS a NK do nového SNK je poměrně vysoká, je zajímavé sledovat právě vytvoření nového sdružení již bez zastoupení členů klasických politických stran. Podobně je tomu i o řádek níže v případě oddělení KDU-ČSL a nezávislých kandidátů a vytvoření dvou kandidátních listin – KDU-ČSL a SNK.

¹⁵ Pohyb od SNK směrem k SNK-ED není v tomto případě dán změnou stranické příslušnosti, ale transformací místních nezávislých sdružení a jejich připojením k SNK-ED. Těchto 18 zastupitelů tak nebude započítáno k ostatním přechodům. Naopak je v tomto případě potřeba započítat dva zvolené zastupitele, kteří odmítli transformaci v politickou stranu, a přešli do nových nezávislých sdružení, na jejichž kandidátce byli následně zvoleni.

Podíváme-li se na přesuny zastupitelů v roce 2010, sledujeme určitou návaznost na rok 2006 spojenou především s neúspěchem SNK-ED. Z devatenácti přecházejících zastupitelů jich celkem jedenáct opouští SNK-ED a většina se opět vrací na kandidátky nově vzniklých sdružení nezávislých kandidátů. Obecně můžeme říct, že od roku 1994 pozorujeme pokles počtu přecházejících zastupitelů, a to až do voleb na podzim 2006. V souvislosti s nenaplněnými ambicemi SNK-ED v následujících volbách pak tato strana o řadu svých zastupitelů přichází.

Situace v rámci zastupitelstva statutárního města Ostravy je oproti městským obvodům poněkud odlišná. Jedná se především o absenci výraznějšího počtu nezávislých kandidátů a také neúspěch SNK-ED. Co se týče přechodů bývalých zastupitelů OF, i zde převažuje přesun směrem k ODS, a to celkem v osmi případech. Dva bývalí členové se naopak přidávají k sociálním demokratům.¹⁶

Tabulka č. 5. Změna politické příslušnosti zastupitelů statutárního města Ostrava¹⁷

1994		1998		2002	
Pohyb	N	Pohyb	N	Pohyb	N
OF -> ODS	8	ODS -> US	3	NEZ. -> SNK	1
OF -> ČSSD	2	SNK -> KDU-ČSL	2		
Koal. ČSSD, ČSS, SZ -> ODA	1	SNK -> NEZ.	1		
Koal. ČSSD, ČSS, SZ -> SD(OH), SZ	1	KDS -> STRANA ZA ŽIVOTNÍ JISTOTY	1		
Přechodů celkem	12	Přechodů celkem	7	Přechodů celkem	1

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a materiálů z Archivu města Ostravy.

Dalším zajímavým prvkem, který bude v rámci Ostravy sledován, je míra stability místních komunálních zastupitelstev. Jedná se o počet zastupitelů, kteří byli do daných zastupitelstev opětovně zvoleni, jak ukazují následující tabulky.

Tabulka č. 6. Stabilita personálního složení zastupitelstev městských obvodů Ostravy 1994–2002

	1994			1998			2002		
	ZZ	CZ	%	ZZ	CZ	%	ZZ	CZ	%
ODS	65	129	50,4	58	123	47,2	86	147	58,5
ČSSD	10	51	19,6	19	75	25,3	37	82	45,1
KSČM	40	84	47,6	53	68	77,9	51	77	66,2
KDU-ČSL	19	51	37,3	27	45	60	28	45	62,2

¹⁶ Jedním z nich je Lubomír Zaorálek.

¹⁷ V posledních dvou volbách z let 2006 a 2010 nebyl žádný ze zastupitelů zvolen na kandidátce jiného politického subjektu oproti volbám předchozím.

SNK	22	43	51,2	35	58	60,3	43	75	57,3
Ostatní	23	85	27,1	16	80	20	3	23	13

ZZ = počet znovu zvolených zastupitelů na kandidátce strany

CZ = celkový počet zastupitelů zvolených na kandidátce strany

% = podíl znovu zvolených zastupitelů na celkovém počtu zastupitelů zvolených na kandidátkách strany

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a materiálů z Archivu města Ostravy.

Nadpoloviční většina zastupitelů ODS a SNK po volbách z roku 1994 jsou lidé, kteří byli úspěšní i v předchozích komunálních volbách. V případě ODS se jedná především o bývalé zastupitele za Občanské fórum. U SNK jde o kombinaci nezávislých kandidátů a bývalých členů OF. V roce 1998 sledujeme výraznější nárůst stability u zastupitelů KSČM společně s KDU-ČSL. U komunistů více než 3/4 zvolených zastupitelů obhájilo mandát z předchozích voleb.¹⁸ Z dalších let pak stojí za zmínku vysoké číslo u obhájených mandátů ODS z roku 2010, což jde ruku v ruce s celkovým poklesem jejich zisku o více než 50 křesel. Dále je pak potřeba zmínit nízké hodnoty u ČSSD, která má jako jediná ze sledovaných stran vždy více než 50 % nových zastupitelů oproti předchozím volbám. V rámci městských obvodů v Ostravě pak můžeme vysledovat také celkem 21 zastupitelů, kteří uspěli již v šesti po sobě jdoucích volbách, a jsou tak v zastupitelstvech městských obvodů kontinuálně od roku 1990 až doposud. Tyto zastupitele můžeme rozdělit do dvou skupin.

Tabulka č. 7. Stabilita personálního složení zastupitelstev městských obvodů Ostravy 2006–2010

	2006			2010			Celkem		
	ZZ	CZ	%	ZZ	CZ	%	ZZ	CZ	%
ODS	77	167	46,1	87	116	75	373	682	54,7
ČSSD	44	90	48,9	38	121	31,4	148	419	35,3
KSČM	46	62	74,2	36	56	64,3	226	347	65,1
KDU-ČSL	27	33	81,8	19	29	65,5	120	203	59,1
SNK	19	41	46,3	29	63	46	148	280	52,9
SNK-ED	21	34	61,8	9	11	81,8	30	45	66,7
Ostatní	4	16	25	9	47	19,1	55	251	21,9

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a materiálů z Archivu města Ostravy.

První skupinou jsou zastupitelé, kteří byli ve všech volbách zvoleni za stejnou politickou stranu či nezávislé sdružení. Takovýchto zastupitelů má nejvíce KSČM, a to devět. Tito jsou rovnoměrně rozeseti po osmi ostravských obvodech, pouze v obvodu Poruba disponují komunisté dvěma

¹⁸ Takto vysoké číslo je dáno také celkovým poklesem zvolených zastupitelů KSČM z 84 na 68.

politiky, kteří jsou členy zastupitelského sboru již přes 20 let. S celkem pěti „vytrvalci“ následuje KDU-ČSL, v jejímž případě byli tři v roce 1990 zvoleni za OF. Jedním dlouhodobě stabilním zastupitelem disponuje ODS a také skupina Nezávislých kandidátů v obvodě Martinov. Druhou zmíněnou skupinou jsou zastupitelé, kteří sice byli úspěšní ve všech komunálních volbách od roku 1990, ale ne vždy byli zvoleni na kandidátce stejného politického subjektu. Takovýchto zastupitelů je celkem pět. Podobné hodnoty stability zastupitelstva, stejně jako v případě městských obvodů, sledujeme i u Magistrátu města Ostravy. Vzhledem k tomu, že je do následujících tabulek zahrnuto pouze zastupitelstvo statutárního města Ostrava, můžeme sledovat i několik 100% hodnot. Všichni zvolení zastupitelé KDU-ČSL z let 1994 a 1998 byli již členy zastupitelstva statutárního města v předcházejícím období. To stejné platí o dvanácti znovuzvolených zastupitelích za ODS z voleb 2010. Stejně jako v případě městských obvodů, i u zastupitelstva statutárního města sledujeme výrazně nižší schopnost ČSSD prosadit do zastupitelstva politiky z předcházejícího volebního období. Oproti tomu téměř 85 % zastupitelů zvolených za ODS jsou zastupitelé, kteří byli úspěšní i v předcházejících volbách.

Tabulka č. 8. Opakované přechody dlouhodobě stabilních zastupitelů

Jméno	Obvod	1990	1994	1998	2002	2006	2010
Černota Jan	Hošťálkovice	OF	SNK	SNK	SNK	SNK-ED	SNK-ED
Ježerský Jiří	Mariánské hory a Hulváky	OF	ODS	ODS	ODS	SNK	TOP 09
Holuša Jan	Martinov	KSČM	KSČM	SNK	SNK	SNK-ED	SNK2 ¹⁹
Matěj Radovan	Proskovice	Koal. OF, ČSL	Sdr. KDU-ČSL, ODS, NK	SNK	SNK	SNK-ED	SNK
Šichnárek František	Třebovice	OF	SNK	SNK	SNK	SNK-ED	SNK-ED

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a materiálů z Archivu města Ostravy.

Tabulka č. 9. Stabilita personálního složení zastupitelů statutárního města Ostravy 1994–2002

	1994			1998			2002		
	ZZ	CZ	%	ZZ	CZ	%	ZZ	CZ	%
ODS	8	17	47,1	6	19	31,6	11	20	55
ČSSD	2	6	33,3	1	15	6,7	3	16	18,8
KSČM	5	12	41,7	6	9	66,7	7	12	58,3
KDU-ČSL	3	3	100	4	4	100	3	4	75
Ostatní	2	17	11,8	6	8	75	2	3	66,7

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a materiálů z Archivu města Ostravy.

¹⁹ Za větší bezpečnost občanů MARTINOVA.

Tabulka č. 10. Stabilita personálního složení zastupitelů statutárního města Ostravy 2006–2010

	2006			2010			Celkem		
	ZZ	CZ	%	ZZ	CZ	%	ZZ	CZ	%
ODS	10	24	41,7	12	12	100	47	56	83,9
ČSSD	7	18	38,9	5	21	23,8	18	76	23,7
KSČM	7	10	70	3	8	37,5	28	51	54,9
KDU-ČSL	2	3	66,7	0	0	0	12	14	85,7
Ostatní	0	0	0	0	14	0	10	42	23,8

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a materiálů z Archivu města Ostravy.

5. Stabilita, proměna a přechody komunálních zastupitelů v Plzni

Koncept přechodu komunálních politiků byl již představen výše, nyní ho prozkoumáme v praktické rovině, na úrovni městských obvodů a „velkého zastupitelstva“ města Plzně. Tabulka č. 11 nabízí pohled na přesuny znovuzvolených zastupitelů městských obvodů Plzně, kdy je možné si mezi volbami v roce 1994 a 1998 všimnout přesunů převážně od ODS nejčastěji k SNK v pěti případech a ve čtyřech případech k Unii svobody – Demokratické unii (US-DEU). Stranou, která byla takto cílem nejvíce zastupitelů, bylo SNK a též Pravá volba pro Plzeň (PVP) – tyto strany v součtu získaly šest, resp. pět znovuzvolených zastupitelů původem z jiných stran.²⁰ Celkově přestoupilo 20 zastupitelů – ve volbách následujících se tento počet snížil na osm, kdy největší pohyb nastal směrem ke Sdružení občanů Křimic (SOK) a PVP. Obě strany získaly dva znovuzvolené zastupitele. Největší odliv zaznamenalo SNK částečně k SNK-ED a též směrem k regionálním formacím v Radčicích.

Tabulka č. 11. Změna příslušnosti zastupitelů v městských obvodech v Plzni 1998 a 2002

1998		2002	
Pohyb	N	Pohyb	N
ODS -> SNK	5	ČSSD -> SOK	2
ODS -> US-DEU	4	SNK -> SNK-ED	1
ODA -> PVP	4	DEU -> SNK	1
KDS -> KDU-ČSL	3	KDU-ČSL -> PVP	1
SNK -> ČSSD	2	Sdružení SZ, DEU, NK -> PVP	1
Sdružení LSNS, NK -> PVP	2	SNK -> Za další rozvoj celých Radčic	1
KAN -> KDU-ČSL	1	SNK -> Za spokojenost občanů Radčic	1
ODS -> KDU-ČSL	1		
Přechodů celkem	22	Přechodů celkem	8

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ).

²⁰ Dva zastupitelé kandidující ve volbách v roce 1994 za SNK však ve volbách následujících již byli zvoleni za stranu jinou (konkrétně ČSSD).

Následující tabulka zohledňuje vývoj počtu přecházejících zastupitelů v posledních dvou komunálních volbách. Jak vyplývá z tabulky č. 12, volby z roku 2006 byly potvrzením trendu snižování počtu přecházejících zastupitelů, kdy se z předchozích voleb jejich počet snížil z osmi na tři. Formace Za spokojenost občanů Radčic ztratila dva zastupitele, kteří po jednom přešli k PVP a ODS. Poslední komunální volby v městských obvodech byly ve znamení zvýšení počtu znovuzvolených zastupitelů, kteří změnili kandidátku. Plzeň 5 – Křimice byla městskou částí, kde došlo ke čtyřem přesunům – ODS a Občanské sdružení nezávislých opustila vždy dvojice zastupitelů, kteří přešli k SNK – Sdružení občanů Křimic. Naopak od SNK odešel jeden zastupitel v Plzni 6 – Liticích, aby byl zvolen za ODS. Plzeňská aliance též ztratila tři ze svých zastupitelů ve prospěch uskupení Sdružení občanů Radčic.

Tabulka č. 12. Přechody zastupitelů v městských obvodech v Plzni 2006 a 2010

2006		2010	
Pohyb	N	Pohyb	N
PVP -> Plzeňská aliance	1	Plzeňská aliance -> Sdružení občanů Radčic	3
Za spokojenost občanů Radnic -> ODS	1	ODS -> SNK – Sdružení občanů Křimic	2
Za spokojenost občanů Radnic -> PVP	1	OSN -> SNK – Sdružení občanů	2
Plzeňská aliance -> Sdružení občanů Radčic	3	SNK -> ODS	1
		Sdružení občanů Malesic -> Sdružení nez. občanů Malesic	1
Přechodů celkem	3	Přechodů celkem	9

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ).

Data sesbíraná z Archivu města Plzně dovolují oproti městským obvodům srovnat změny stran znovuzvolených kandidátů i mezi volbami v roce 1990 a 1994. Jak ukazuje tabulka č. 13, rozpad Občanského fóra v roce 1991 (více viz Honajzer 1996) byl příčinou všech přechodů. Největší přesun se konal směrem k ODA, kdy přešli do této strany tři zastupitelé, následované ODS se dvěma zastupiteli. Celkově bylo za nové strany ve volbách v roce 1994 znovuzvoleno sedm bývalých zastupitelů OF. I v zastupitelstvu statutárního města je patrný trend poklesu počtu přecházejících zastupitelů, kdy byl od voleb 2002 zvolen vždy jen jeden zastupitel za jinou stranu, než za kterou byl zvolen ve volbách předchozích. Celkový počet přechodů se ve volbách roku 1998 rovnal čtyřem – konkrétně se jednalo v polovině případů o přesun od ODA a též od Sdružení SD(OH), NK k PVP. V následujících volbách byl pak jedinou změnou přechod jednoho ze zastupitelů z PVP k SNK-ED. Jak již bylo řečeno výše, počet přebíhajících zastupitelů se ustálil ve volbách 2002 a následujících na čísle jedna. V roce 2006 tak došlo

k přechodu zastupitele US-DEU do Plzeňské aliance a zatím poslední změnou v komunálních volbách 2010 byl odchod zastupitele z ODS k platformě OBČANÉ.CZ.²¹

Důležitým specifikem kandidátů (a potažmo i stran) je jejich schopnost znovuzískat přízeň voličů a být zvolen. Následující tabulky budou tuto úspěšnost jednotlivých stran a jejich kandidátů znázorňovat – postup bude stejný jako v části minulé, tedy zprvu budou zkoumány městské obvody a poté bude přistoupeno i k velkému zastupitelstvu města Plzně. Při pohledu na první dvojici zkoumaných voleb vidíme nerovnoměrně rozdělenou úspěšnost jednotlivých stran. Ve volbách v roce 1998 bylo znovuzvoleno v absolutním počtu 41 zastupitelů (ze 148 celkově), což odpovídá 27,7 % zastupitelstva. Kandidátní listinou, ve které došlo k nejmenší obměně zvolených zastupitelů, byla KSČM, kdy 58,9 % jejích zastupitelů opět získalo mandát za tuto stranu. Naopak u KDU-ČSL byla až na jednu osobu vyměněna celá devítičlenná skupina zastupitelů.²² Stranu s nejvyšší mírou stability zastupitelstva v následujících volbách představuje SNK, kde bylo již ve volbách minulých za tuto stranu v jednotlivých MO zvoleno 76,5 % zastupitelů. K nejvyšší míře obměny opět došlo u KDU-ČSL (17,6 % zastupitelů zvoleno oproti volbám z roku 1998).

Tabulka č. 13. Přechody zastupitelů statutárního města Plzně 1994–2002

1994		1998		2002	
Pohyb	N	Pohyb	N	Pohyb	N
OF -> ODA	3	ODA -> PVP	1	PVP -> SNK-ED	1
OF -> ODS	2	ODS -> US-DEU	1		
OF -> ČSSD	1	SNK -> NEZ.	1		
OF -> Sdružení SD(OH), NK	1	Sdružení SD(OH), NK -> PVP	1		
Přechodů celkem	7	Přechodů celkem	4	Přechodů celkem	1

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a z materiálů z Archivu města Plzně.

Tabulka č. 14. Přechody zastupitelů statutárního města Plzně 2006 a 2010

2006		2010	
Pohyb	N	Pohyb	N
US-DEU -> Plzeňská aliance	1	ODS -> OBČANÉ.CZ	1
Přechodů celkem	1	Přechodů celkem	1

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a z materiálů z Archivu města Plzně.

Při postupu k volbám z roku 2006 vidíme, že došlo k růstu stability personálního složení zastupitelů za KDU-ČSL. Zde je však nutné brát také v potaz snižování celkového počtu

²¹ Jednalo se o Ing. Pavla Rödla.

²² Největší obměna se uskutečnila u PVP, ale důvodem je skutečnost, že ve volbách v roce 1994 tato strana ještě nefigurovala.

zastupitelů zvolených za tuto stranu, což zvyšuje stabilitu při přibližně stejném počtu znovuzvolených kandidátů. Nejvyšší míru stability zaznamenala PVP, naopak k největší obměně došlo u Plzeňské aliance. Zatím poslední volby potvrdily vysokou míru znovuzvolení u PVP a obměny u Plzeňské aliance, kdy zmíněná obměna byla v roce 2010 kompletní. Pokud přejdeme ke srovnání souhrnných výsledků za představené volby, můžeme si všimnout nerovnoměrnosti míry znovuzvolení zastupitelů. Rozdíl mezi ČSSD a ODS činí 10 %, kdy u ČSSD dochází k vyšší míře obměn. Nejvíce stabilní z pohledu personálního složení je SNK (62,1 %), též KSČM a PVP (shodně 51,6 %).

Tabulka č. 15. Stabilita personálního složení zastupitelstev městských obvodů v Plzni 1998–2002

	1998			2002		
	ZZ	CZ	%	ZZ	CZ	%
ČSSD	5	34	14,7	10	29	34,5
KSČM	10	17	58,9	9	17	52,9
KDU-ČSL	1	9	11,1	3	8	17,6
Koalice US-DEU, SNK	-	-	-	3	7	37,5
ODS	19	40	47,5	15	50	30
PVP	0	8	0	6	9	66,7
SNK	0	0	0	13	17	76,5
Ostatní	6 ²³	40	15	0	11	0

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ).

Tabulka č. 16. Stabilita personálního složení zastupitelstev městských obvodů v Plzni 2006–2010

	2006			2010			Celkem		
	ZZ	CZ	%	ZZ	CZ	%	ZZ	CZ	%
ČSSD	15	29	51,7	12	37	32,4	42	129	32,6
KSČM	8	15	53,3	5	13	38,5	32	62	51,6
KDU-ČSL	3	15	60	4	6	66,7	11	28	39,3
ODS	27	65	41,5	23	45	51,1	84	200	42
PVP	5	7	71,4	5	7	71,4	16	31	51,6
Plzeňská aliance	2	11	18,2	0	6	0	2	17	11,8
SNK „Sdružení občanů Křimic“²⁴	1	5	20	2	9	22,2	3	14	21,4
SNK	4	9	44,4	1	3	33,3	18	29	62,1
Ostatní	0	4	0	0	35 ²⁵	0	9	97	9,3

ZZ – počet znovuzvolených zastupitelů strany, CZ – celkový počet zastupitelů strany

²³ Šest zastupitelů Sdružení nezávislých kandidátů – místní sdružení dokázalo obhájit svůj post z 24 zastupitelů celkově.

²⁴ V roce 2010 se toto uskupení účastnilo komunálních voleb pod názvem SNK – Sdružení občanů Křimic.

²⁵ Nejvýznamnějším subjektem kategorie „Ostatní“ je TOP 09, která získala 20 mandátů.

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ).

V zastupitelstvech městských obvodů najdeme celkem tři zastupitele, kteří byli zvoleni v každých volbách ve sledovaném období (1994–2010). Karel Suda je pak jediným, který zůstal kandidátem stejné strany – KSČM v Plzni 2 – Slovanech. Zbylí dva změnili svoji příslušnost před volbami 1998. Ing. Petr Náhlík (Plzeň 4) přešel z KDS (KDS byla ve volbách v roce 1994 součástí koalice KDU-ČSL, KDS a KAN) do KDU-ČSL, ve které poté zůstal. Posledním je Mgr. Karel Dezort, který přešel z ODS k SNK v Plzni 6 – Liticích a též v tomto uskupení zůstal.

Tabulka č. 17 nabízí pohled na vývoj stability personálního složení plzeňského velkého zastupitelstva. Oproti volbám z roku 1990 pouze zástupci dvou stran dokázali opět získat mandát, celkově se jednalo o dva kandidáty ČSSD a čtyři kandidáty KSČM, kdy zajímavostí zůstává, že dva ze zastupitelů za KSČM byli zvoleni ještě v nesoutěživých volbách v roce 1986 (konkrétně se jedná o Jana Bartha a Ing. Miroslava Pihrtu). V roce 1998 byla nejmenší míra obměny u KSČM a KDU-ČSL, kdy třetina zastupitelů zůstala ve svých křeslech a na kandidátce ČSSD pak dokázali obhájit své křeslo dva zastupitelé (18,2 %). Naopak ve volbách v roce 2002 dokázali zastupitelé za ČSSD obhájit přesně polovinu svých mandátů. Nejvíce stabilní se v těchto volbách jevila KDU-ČSL s 66,7 % znovuzvolených zastupitelů. Největší obměna pak proběhla u ODS, které se zastupitelé proměnili ze tří čtvrtin.

Tabulka č. 17. Stabilita personálního složení velkého zastupitelstva v Plzni 1994–2002

	1994			1998			2002		
	ZZ	CZ	%	ZZ	CZ	%	ZZ	CZ	%
ČSSD	2	7	28,6	2	11	18,2	5	10	50
KSČM	4	7	57,1	2	6	33,3	4	7	57,1
KDU-ČSL	0	2	0	1	4	25	2	3	66,7
ODS	0	16	0	5	15	33,3	5	20	25
PVP	-	-	-	0	3	0	2	4	50
Ostatní	0	15	0	0	8	0	0	3	0

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ), a materiálů z Archivu města Plzně.

Tabulka č. 18. Stabilita personálního složení zastupitelstva statutárního města Plzeň 2006–2010

	2006			2010			Celkem		
	ZZ	CZ	%	ZZ	CZ	%	ZZ	CZ	%
ČSSD	8	10	80	7	14	50	24	52	46,2
KSČM	2	6	33,3	5	5	100	17	31	54,8
KDU-ČSL	2	3	66,7	0	0	0	5	12	41,7
ODS	9	22	40,1	7	14	50	26	87	30
PVP	3	3	100	2	2	100	7	12	58,3
Ostatní	1 ²⁶	3	33,3	0	12	0	1	41	2,4

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a materiálů z Archivu města Plzeň.

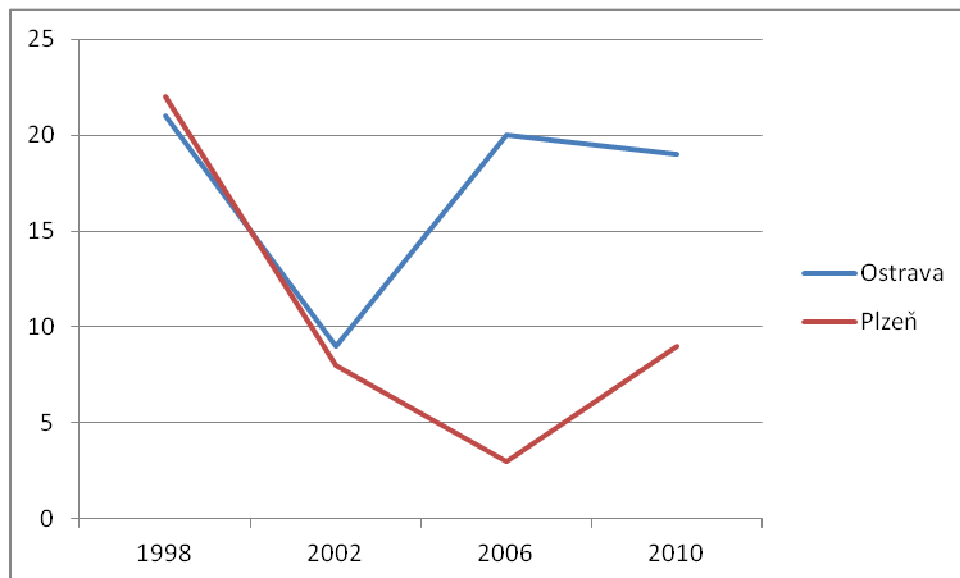
Volby v roce 2006 přinesly 100% výsledek pro PVP, kde se nezměnily osoby tří zastupitelů, kteří byli znovuzvoleni. Nejvyšší míra obměny nastala u KSČM, které zůstala zachována třetina zastupitelů. Poslední volby přinášejí dokonce dvě strany, na jejichž kandidátních listinách byli zvoleni všichni zastupitelé, kteří byli zvoleni již ve volbách minulých – u PVP se jedná o dva, u KSČM o pět zastupitelů. Tyto volby se vyznačovaly též tím, že KDU-ČSL nedokázala získat žádné křeslo v zastupitelstvu statutárního města.

6. Srovnání Ostravy a Plzeň

Pokud srovnáme představené lokality, tak zjistíme, že vývoj přestupů komunálních zastupitelů v městských obvodech (nepočítaje volby z roku 1994) je podobný v letech 1998 a 2002, kdy počet těchto jevů klesá. V následujících volbách dochází k nárůstu změn v případě zvolených zastupitelů v Ostravě, naopak v Plzni pokračuje klesající tendence, kdy k menšímu zvýšení dojde až v posledních volbách, a to ze tří přestupů na devět. Zmíněný nárůst v Ostravě mezi lety 2002 a 2006 je z devíti zastupitelů na 20 a poté vzhledem k neúspěchu SNK-ED se udržel na 19 přechodech komunálních politiků. Vše je přehledně shrnuto v grafu č. 1. Z hlediska jednotlivých stran je výrazným rozdílem mezi oběma městy „vzestup a pád“ SNK-ED v Ostravě, po jejímž neúspěchu se většina zastupitelů vrací zpět k SNK. V roce 1998 je společným znakem odchod části zastupitelů ODS, v Ostravě však dochází též k nezanedbatelnému přesunu směrem od ČSSD.

²⁶ Jedná se o znovuzvolení kandidáta za Plzeňskou alianci (doc. RNDr. Jiří Holenda, CSc.).

Graf č. 1. Změna afilace členů zastupitelstev městských obvodů v Ostravě a Plzni

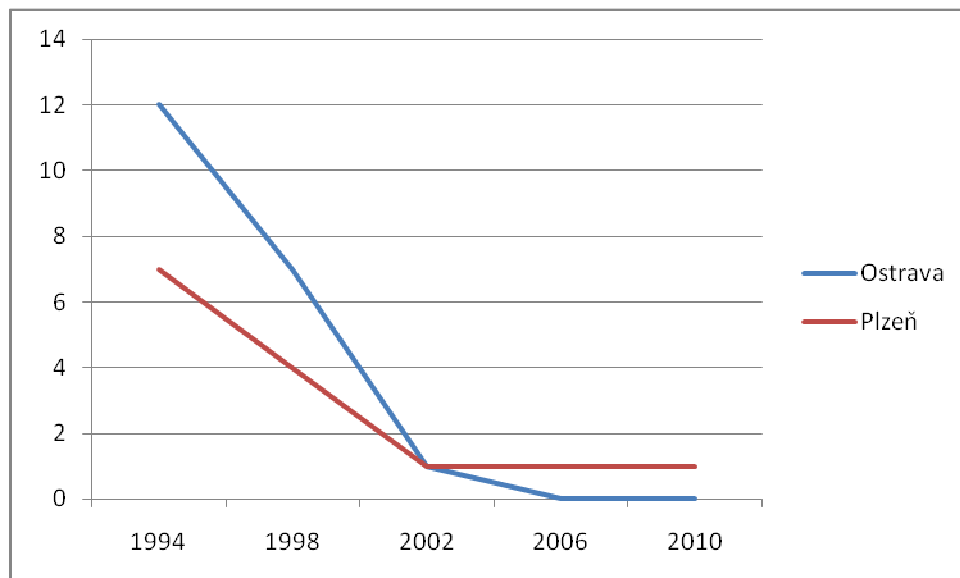
Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ).

Graf č. 2 přináší pohled na vývoj počtu přecházejících zastupitelů v zastupitelstvech obou sledovaných statutárních měst. Rozpad OF měl za následek vysoký počet změn ve volbách v roce 1994. Od této doby byl trend sestupný, kdy minima dosahuje Ostrava v roce 2006 na hodnotě nula a Plzeň v roce 2002 na hodnotě jedna. Obě zastupitelstva se pak těmito výsledky vyznačují až do posledních voleb.

Veškeré přechody ve volbách v Plzni v roce 1994 jdou na vrub rozpadu OF a v Ostravě jde o 10 ze 12 přestupů. Zde je též nejsilnější přechod směrem k ODS (celkem osm zastupitelů), v Plzni je však cílovou stranou ODA (tři zastupitelé) a ODS je až druhou, v tomto smyslu preferovanou, stranou (dva zastupitelé). V následujících volbách 1998 představuje v Ostravě největší podíl přechod části zastupitelů ODS do Unie svobody. V Plzni se děje to samé, ale cílovou kandidátní listinou je PVP.²⁷

²⁷ V absolutním vyjádření se jedná o dva (ze čtyř celkově) zastupitele.

Graf č. 2. Přechody členů zastupitelstev statutárních měst v Ostravě a Plzni

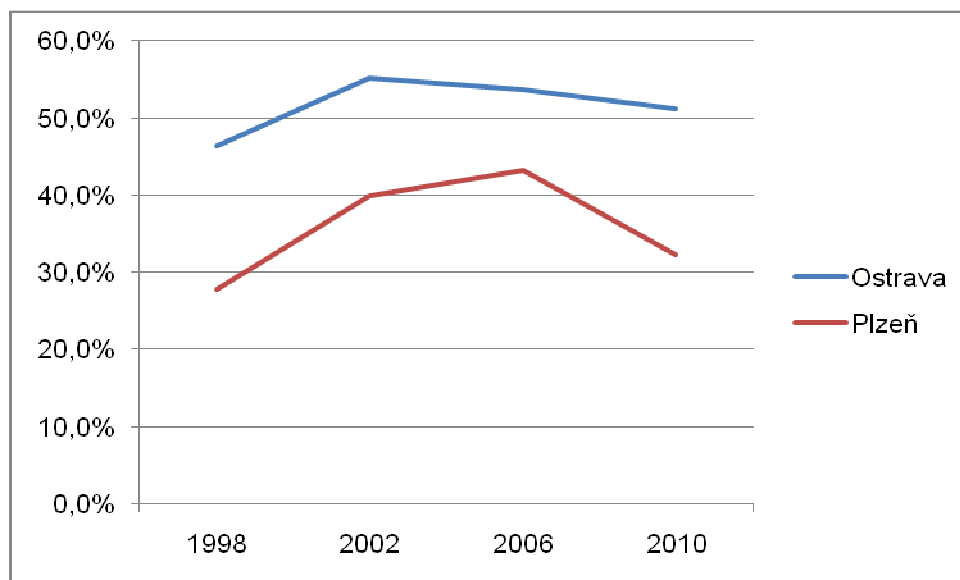

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a materiálů z Archivu města Plzně a Ostravy.

Základním trendem v městských obvodech Plzně je růst stability personálního složení zastupitelstev, kdy ve volbách v roce 1998 bylo zvoleno 27,7 % zastupitelů za stejnou stranu, největší část zastupitelstva pak byla znovuzvolena v roce 2006 – 43,3 %. Oproti trendu došlo v roce 2010 k poklesu na 32,3 %. V Ostravě je shodně přítomen růst stability ve volbách v roce 2002 – zde jde o pohyb ze 46,3 % na 55,2 %, poté se však vývoj láme a hodnoty klesají na konečných 51,2 %. Obecně se ostravské obvody vyznačují vyšší mírou opětovného zisku mandátů, kdy maximální rozdíl mezi naměřenými hodnotami je 18,9 % ve volbách v roce 2010 a nejmenší 10,4 % v roce 2006.

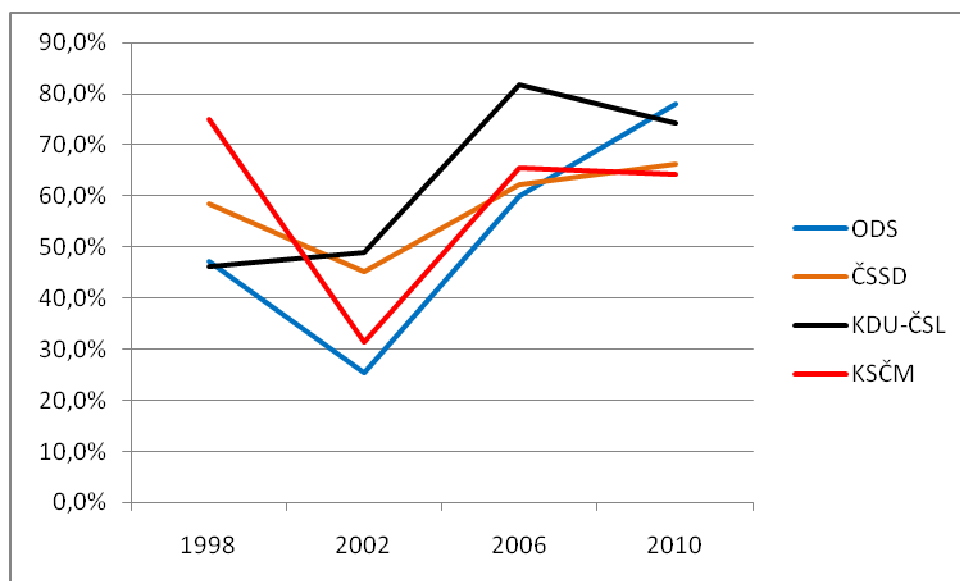
Vývoj personální stability v rámci ODS, ČSSD, KDU-ČSL a KSČM v městských obvodech je sledován na následujících grafech, které srovnávají Ostravu a Plzeň. KDU-ČSL v obou městech patří s ohledem na znovuzvolení svých zastupitelů mezi úspěšnější strany. Trendy se navzájem kopírují s maximem v roce 2006. Rozdílem je hranice, které se v tomto maximu strana dotýkala – v Plzni šlo o 60 %, v Ostravě o 80 %. Volby 2006 byly svědkem rozdílného vývoje u ČSSD – v Ostravě její stabilita mírně vzrostla, v Plzni byl tento jev daleko výraznější.

Graf č. 3. Stabilita personálního složení zastupitelstev městských částí v Ostravě a Plzni

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ).

Graf č. 4. Vybrané strany a jejich personální stabilita v Ostravě (městské obvody)

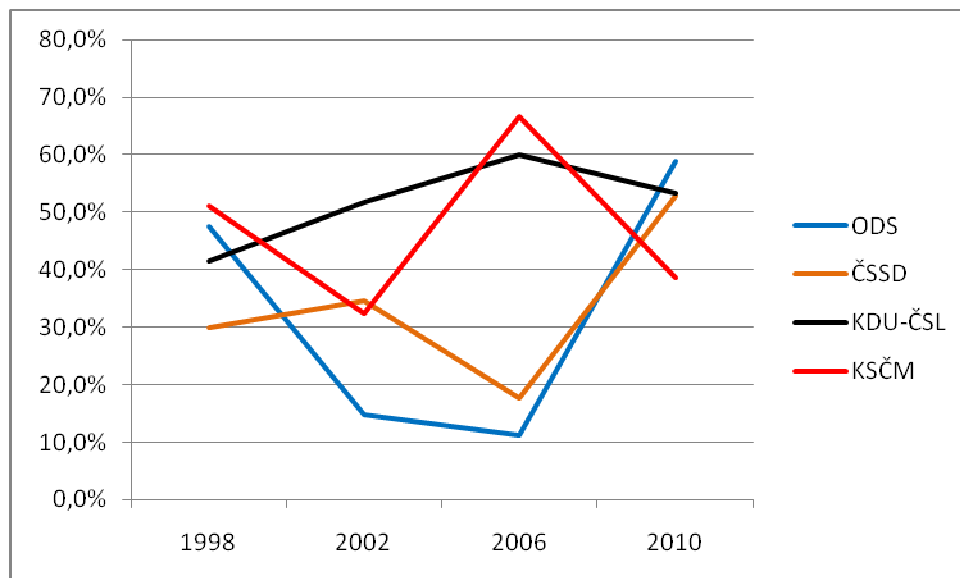

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ).

V obou městech se nejvíce obměňují zastupitelé z řad ODS, i když od roku 2002 (v Plzni 2006) se míra jejich znovuzvolení rychle zvyšuje. KSČM kopíruje stejný trend v obou městech k volbám v roce 2002 – dochází k poklesu stability, která pak roste a opět klesá (v Plzni je tento trend více vyostřen). Vývoj stability personálního složení obou magistrátů je poněkud odlišný od vývoje v městských obvodech. V prvních volbách disponuje Plzeň výrazně vyšší mírou obměny zastupitelů, ale díky rostoucímu trendu v roce 2006 je již s výsledky nad Ostravou, která ještě

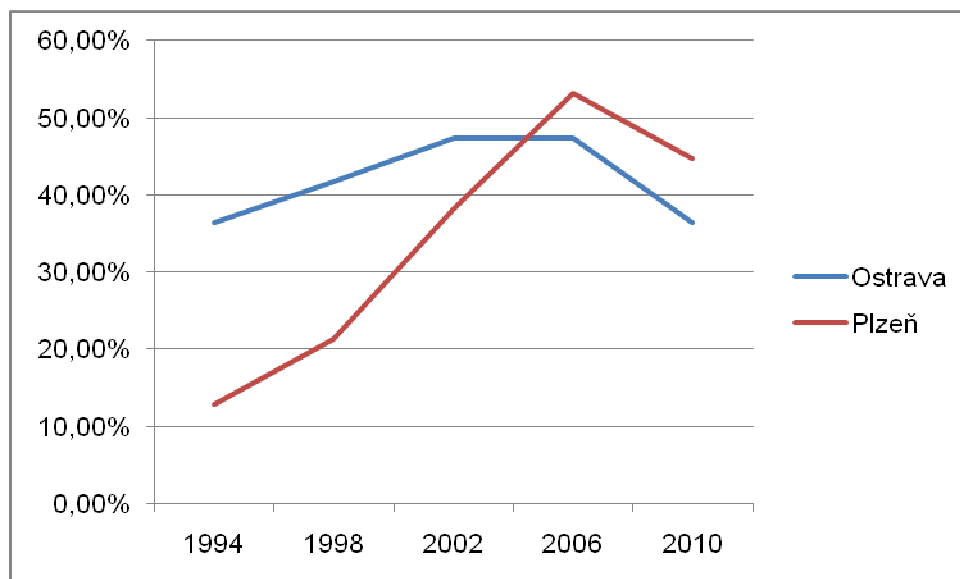
v těchto volbách roste. K posledním volbám však míra personální stability obou zastupitelstev statutárních měst klesá.

Graf č. 5. Vybrané strany a jejich personální stabilita v Plzni (městské obvody)

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ).

Graf č. 6. Stabilita personálního složení zastupitelstva statutárních měst v Ostravě a Plzni

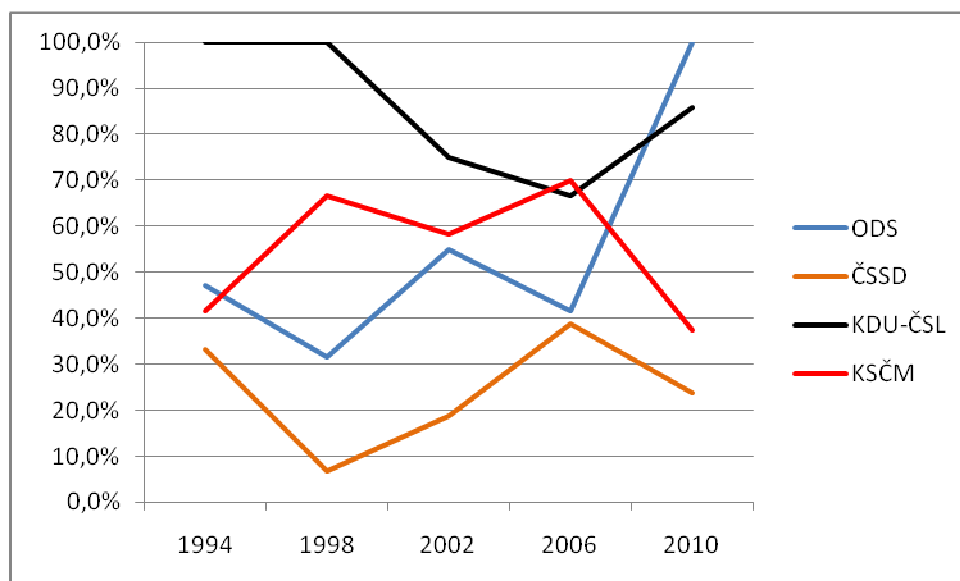

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a materiálů Archivu města Plzně a Ostravy.

Pohled na graf č. 7 ve srovnání s grafem č. 4 prozrazuje rozdílnost stability městských obvodů a velkého zastupitelstva v Ostravě, kdy zde ODS nefiguruje jako strana s nejvyšší mírou obměny zvolených zastupitelů (tuto roli zde zastává ČSSD). Všichni kandidáti, kteří za ODS získali

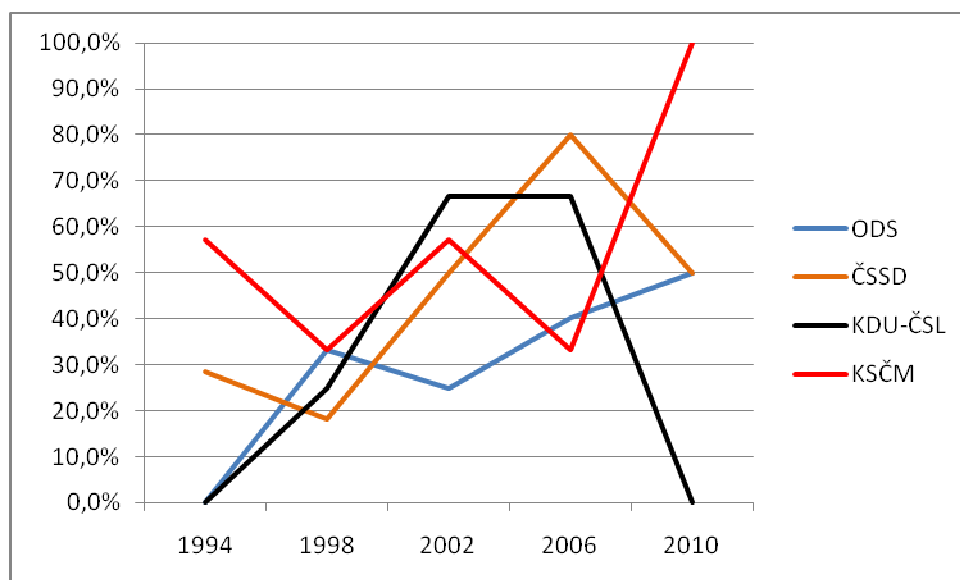
mandát, již sloužili jako zastupitelé z minulých voleb. Zajímavý je pohled na vývoj stability KSČM v obou městech, kdy nastoupené trendy jsou vpravdě opačné. Markantní je zvláště rozdíl v pohybu stability v posledních volbách, kdy v Ostravě míra znovuzvolení klesá pod 40 %, zatímco v Plzni stoupá na 100 %.

Graf č. 7. Vybrané strany a jejich personální stabilita v Ostravě (statutární zastupitelstvo)

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a Archiv města Plzně a Ostravy.

Graf č. 8. Vybrané strany a jejich personální stabilita v Plzni (statutární zastupitelstvo)

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ (Volební server ČSÚ) a materiálů z Archivu města Plzně a Ostravy.

Odlíšný je též průběh grafu hodnot pro KDU-ČSL, která v Ostravě začíná na 100 % a v Plzni na nule. V Ostravě dochází stále k větší míře obměny zastupitelů z této strany (až na poslední volby) a zcela opačný je vývoj v Plzni, kde personální stabilita rostla, mezi volbami 2002 a 2006 se ustálila a poté díky nezískání jediného křesla ve velkém zastupitelstvu dosahuje nuly.

7. Závěr

Při zohlednění výstupů prezentovaného srovnání zastupitelských sborů v Plzni, Ostravě a také při zohlednění citovaného textu pojednávajícího o Brně lze říci, že přestupy mezi kandidátními listinami v komunálních volbách jsou v uvedených městech běžné a nijak výjimečné. Z pohledu jednotlivých stran disponuje nejvyšší mírou personální stability ve všech třech městech KSČM a KDU-ČSL, z velkých stran je daleko více stabilnější ODS než ČSSD. Z časového hlediska se největší počet případů jednoznačně uskutečnil v roce 1994 z důvodu rozpadu předchozího OF a při prvním pohledu lze říci, že největší přesuny se konaly směrem k jeho většinovému „dědici“ – ODS.

Při pohledu na konkrétní dvě města, se ostravské komunální volby v roce 1994 nesly ve znamení nejmasovějších přesunů mezi stranami jak na úrovni městských částí, tak magistrátu. V případě Plzně nebyly k dispozici výsledky voleb z roku 1990 z jednotlivých městských částí, ale pouze z magistrátu. Nicméně i tyto údaje ukázaly zajímavý jev. Na rozdíl od Ostravy nepřecházeli v roce 1994 zastupitelé OF ve větší míře k ODS, nýbrž k jiným stranám. Počet přechodů na úrovni městských částí obou měst ve volbách v roce 1998 a 2002 rapidně klesl. Zatímco v Plzni tento počet klesal i v roce 2006 (a zvýšil se až v roce 2010), v Ostravě se počet přechodů oproti předchozím volbám více než zdvojnásobil a v roce 2010 pak klesl pouze o jednoho přecházejícího zastupitele. V roce 2006 odešlo nejvíce zastupitelů ostravských obvodů ke kandidátkám SNK. Tento jev je například v nesouladu se situací v Brně, kde v roce 2006 je častějším jevem změna politické příslušnosti ve prospěch parlamentních stran. V tomto období se také udála transformace místních nezávislých sdružení a jejich připojení k SNK-ED. Tito zastupitelé nebyli v roce 2006 započítáni mezi přechody, jelikož se de facto o změnu stranické příslušnosti nejednalo. Nicméně v roce 2010 to byli právě dosluhující zastupitelé SNK-ED, kteří se vraceli zejména na kandidátky nezávislých sdružení. V případě magistrátů jsou v obou městech patrné stejné tendence poklesu přestupů, kdy v Ostravě byl tento počet v posledních komunálních volbách nulový a v Plzni se jednalo pouze o jednoho přestupujícího zastupitele.

Co se týče míry stability personálního složení zastupitelstev městských částí zmíněných lokalit, ukázalo se, že ostravské obvody měly ve sledovaném období vyšší míru opětovného

znovuzvolení zastupitelů a tím i personálně stabilnější zastupitelstva než ta plzeňská. Pokud se na tuto problematiku podíváme z pohledu jednotlivých politických stran, tak ostravské městské obvody disponují nejvyššími podíly znovuzvolených zastupitelů z řad ODS, KSČM, SNK a v posledních dvou volbách i SNK-ED. ČSSD disponuje jakožto jediná ze sledovaných stran vždy více než polovinou nových zastupitelů oproti předchozím volbám.

Tento trend nižší schopnosti sociálních demokratů prosadit do zastupitelstva politiky z předcházejícího volebního období je patrný i v případě zastupitelstva statutárního města, což kontrastuje s občanskými demokraty, u kterých bylo úspěšných i v předcházejících volbách 85 % zvolených zastupitelů. V případě plzeňských městských částí dlouhodobě disponují nejvyššími podíly znovuzvolených zastupitelů kandidátky SNK a KSČM, nikoliv např. ODS jako v Ostravě, případně jak uvádí starší citovaný text o Brně. Při porovnání k počtu získaných mandátů v plzeňském magistrátu zde docházelo k opětovnému zvolení kandidátů občanských demokratů jen u 30 % jejich zastupitelů.

8. Seznam literatury a použitých zdrojů

- Budge, I. (2002): Great Britain and Ireland, in: J. M. Colomer (ed.): *Political Institutions in Europe*, London – New York, Routledge.
- Bureš, J. (2007): *Občanské fórum*, Plzeň, Aleš Čeněk.
- Cabada, L. – Šanc, D. (2005): *Český stranický systém ve 20. století*, Plzeň: Aleš Čeněk.
- Carey, J. M. – Shugart, M. S. (1995): Incentives to Cultivate a Personal Vote: A Rank Ordering of Electoral Formulas, *Electoral Studies*, Vol. XIV, No. 4, pp. 417–439.
- Český statistický úřad, on-line zdroj <<http://www.czso.cz>>. [cit. 01. 11. 2011]
- Heller, W. B. – Mershon, C. (2005): Party Switching in the Italian Chamber of Deputies, *The Journal of Politics*, Vol. LXVII, No. 2, pp. 536–559.
- Honajzer, J. (1996): *Občanské fórum: vznik, vývoj a rozpad*, Praha, Orbis.
- Kyloušek, J. (2008): Analýza proměny zastupitelů na úrovni městských částí v Brně letech 1994–2006, *Evropská volební studia*, roč. III, č. 2, pp. 202–217.
- Laver, M. – Schofield, N. (1990): *Multiparty Government: the Politics of Coalition in Europe*, Oxford, Oxford University Press.
- Mayhew, D. R. (1975): *Congress: The Electoral Connection*, Yale, Yale University Press.
- Oficiální informační server města Ostravy, on-line zdroj <<http://ostrava.cz/cs>>. [cit. 01. 11. 2011]
- Oficiální informační server města Plzně, on-line zdroj <<http://www.plzen.eu/>>. [cit. 01. 11. 2011]
- Pšeja, P. (2005): *Stranický systém České republiky. Politické strany a jejich vývoj 1989–1998*, Brno, CDK.
- Ranney, A. (2004): Politics in the United States, in: G. A. Almond – G. Bingham Powell, Jr. – K. Stroem – R. J. Dalton (eds.): *Comparative Politics Today. A World View*, New York, Pearson Longman.
- Volební server ČSÚ, on-line zdroj <<http://volby.cz/>>. [cit. 01. 11. 2011]

9. Seznam použitých zkratk

ČSL	Československá strana lidová
ČSS	Českomoravská strana středu
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
DEU	Demokratická unie
KAN	Klub angažovaných nestraníků
KDS	Křesťanskodemokratická strana
KDU-ČSL	Křesťanskodemokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
LSNS	Liberální strana národně sociální
NEZ	Nezávislí
NK	Nezávislí kandidáti
ODA	Občanská demokratická aliance
ODS	Občanská demokratická strana
OF	Občanské fórum
OH	Občanské hnutí
PVP	Pravá volba pro Plzeň
SNK	Sdružení nezávislých kandidátů
SNK-ED	Sdružení nezávislých kandidátů – Evropští demokraté
SOK	Sdružení občanů Křimic
SZ	Strana zelených
US	Unie svobody
US-DEU	Unie svobody – Demokratická unie
VV	Věci veřejné